

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ**

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «БАКАЛАВР»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОПП «УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ»
2025-2026 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

**Затверджено на засіданні
Вченої ради
економіко-правового факультету
Протокол №6 від «21» січня 2026 р.**

КИЇВ - 2025

Програма підсумкової атестації здобувачів першого рівня вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Управління персоналом та економіки праці» (2025-2026 навчальний рік). Київ: МДУ, 2025. 15 с.

Розробники:

Ланська С.П., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економіки праці

Калініна С.П., д.е.н., професор, професор кафедри економіки праці

Подунай В.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки праці

Тахтарова К.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки праці

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри економіки праці

Протокол № 3 від «17» жовтня 2025 року

©С.П. Ланська, С.П. Калініна,
В.В. Подунай, К.А. Тахтарова

© МДУ, 2025 рік

ЗМІСТ

1. Загальна частина	4
2. Перелік програмних питань з дисциплін кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.....	5
3. Критерії оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти	10
4. Список рекомендованої літератури	12

1. Загальна частина

Підсумкова атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється відповідно до вимог: Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка»; освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці» у Маріупольському державному університеті; Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті (введеного в дію наказом МДУ 24.06.2021 № 211).

Підсумкова атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти передбачає встановлення відповідності результатів навчання вимогам освітньої програми та вимогам програми атестаційного екзамену.

Підсумкова атестація осіб, які здобувають ступінь бакалавра за ОПП «Управління персоналом та економіка праці» у Маріупольському державному університеті здійснюватиметься у формі кваліфікаційного іспиту за спеціальністю.

Кваліфікаційний іспит за спеціальністю передбачає перевірку рівня теоретичних знань та практичних навичок здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Управління персоналом та економіка праці» після вивчення теоретичних курсів фахових дисциплін:

- Основи економічної теорії;
- Управління персоналом;
- Економіка праці та соціально-трудова відносини;
- Ринок праці.

Перевірка якості знань проводиться після проходження студентами трьох видів виробничої практики: навчальної (економічної), виробничої (економічної) та виробничої, передбачених навчальним планом підготовки бакалаврів.

Завдання сформовано відповідно до програма фахових дисциплін. Усього один пакет завдань для проведення кваліфікаційного іспиту містить 25 варіантів.

Час виконання завдань – 40 хвилин.

2. Перелік програмних питань з дисциплін кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

«Основи економічної теорії»

1. Витоки економічної теорії. Об'єкт економічної теорії і її предмет. Методи економічної теорії. Економічні закони.
2. Продуктивні сили суспільства. Виробничі відносини, їх сутність, система і структура. Суспільно-економічна формація та її складові. Типи економічних систем.
3. Економічні потреби, їх сутність і структура. Основні фактори виробництва.
4. Загальні форми суспільного виробництва. Натуральне і товарне виробництво. Просте товарне виробництво. Розширена форма товарного виробництва, її основні риси.
5. Товар і його властивості. Теорії вартості.
6. Гроші і їх основні риси. Еволюція грошей і їх функції. Грошовий обіг і його закони. Інфляція, її сутність і причини.
7. Сутність підприємництва і умови його існування. Підприємництво в системі товарного виробництва.
8. Суспільне відтворення: сутність і основні риси. Економічне зростання і його типи.
9. Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Накопичення капіталу, його зміст. Фактори накопичення капіталу.
10. Витрати виробництва, їх сутність і види. Прибуток і його сутність. Норма прибутку.
11. Кредит як рушійна форма позикового капіталу.
12. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Структура ринку.
13. Інфраструктура ринку, її елементи і функції.
14. Закони попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.
15. Конкуренція: сутність, функції і види конкуренції. Методи конкурентної боротьби.
16. Монополія в ринковій економіці. Антимонопольна політика держави.
17. Зміст макроекономічних зв'язків у національній економіці. Система національних рахунків. Валовий національний продукт. Методи обчислення валового національного продукту.
18. Порушення макроекономічної рівноваги. Економічний цикл. Види циклів і їх матеріальна основа.
19. Фінанси, їх сутність і функції. Структура фінансової системи. Державний бюджет.
20. Кредитна система і механізм її дії. Функції кредитної системи. Цілі і методи кредитної політики держави.

«Управління персоналом»

1. Виникнення і розвиток теорії управління людськими ресурсами.

2. Перехід від управління персоналом до управління людськими ресурсами. Інноваційний характер концепції управління людськими ресурсами (HRM).
3. Управління персоналом як система і цілеспрямована діяльність. Мета та завдання управління персоналом.
4. Стратегічний вимір управління людськими ресурсами.
5. Вбудованість управління персоналом в систему управління підприємством/організацією. Управління персоналом як фактор підвищення конкурентоспроможності.
6. Управління персоналом як особлива сфера управління: людські ресурси, трудові ресурси, кадри, персонал.
7. Формування структури персоналу. Категорії персоналу, професійно-кваліфікаційний склад персоналу.
8. Характеристики сучасного працівника: особистісні, комунікативні, пізнавальні, професійні.
9. Принципи та методи управління персоналом.
10. Підсистеми управління персоналом. Основні етапи організації роботи з персоналом.
11. Кадрова політика: сутність, цілі, завдання та принципи. Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на формування кадрової політики.
12. Визначення потреби в персоналі. Зовнішні та внутрішні джерела задоволення потреби в кадрах: переваги і недоліки.
13. Кадровий підбір: сутність, особливості та значущість процедури. Вимоги до підбору персоналу.
14. Трудова адаптація: сутність, особливості та значущість процесу.
15. Сутність, зміст і завдання діяльності з розвитку персоналу. Форми розвитку персоналу.
16. Визначення потреб у розвитку персоналу. Вибір форм і методів розвитку персоналу.
17. Концепція безперервного професійного розвитку персоналу організації. Безперервний професійний розвиток як інвестиції в людський капітал.
18. Розвиток людського капіталу як стратегічна мета підприємства/організації та чинник зростання продуктивності праці.
19. Вітчизняні та зарубіжні практики розвитку персоналу.
20. Рух персоналу на підприємстві / в організації та його види. Фактори та форми руху персоналу.
21. Сутність та види кар'єри. Принципи формування кар'єри. Планування кар'єрного зростання. Трансформація змісту кар'єри на сучасному етапі.
22. Резерв кадрів в системі управління персоналом. Завдання та етапи формування резерву.
23. Мотивація персоналу. Основні теорії мотивації персоналу.
24. Структура мотиву праці. Трудові норми та цінності в системі мотивації праці.
25. Мотивація і стимулювання як методи управління персоналом. Система мотивів і стимулів.

26. Управління мотивацією персоналу: зміст та етапи. Формування мотиваційного механізму, мотиваційна стратегія підприємства/організації.

27. Мета та зміст оцінювання персоналу. Форми, критерії і процедура оцінювання персоналу. Оцінювання різних категорій персоналу: оцінювання керівників, оцінювання фахівців.

28. Психологічний компонент оцінювання персоналу. Використання результатів оцінювання персоналу.

29. Атестація як форма оцінювання персоналу. Цілі та види атестації персоналу.

30. Прийняття управлінських рішень за результатами атестації працівників. Оформлення результатів атестації.

«Економіка праці та соціально-трудова відносина»

1. Періоди еволюції теоретичних і практичних уявлень про працю.

2. Система понять про працю. Класифікація видів праці.

3. Якість трудового життя: зміст, основні характеристики та показники оцінки.

4. Зміст соціально-трудова відносин. Елементи та суб'єкти системи соціально-трудова відносин.

5. Принципи і методи регулювання системи соціально-трудова відносин. Рівні та предмети, типи і види соціально-трудова відносин.

6. Соціальна політика: зміст, мета, завдання, основні напрями реалізації.

7. Глобалізація в системі соціально-трудова відносин. Позитивні та негативні наслідки впливу глобалізації на соціально-трудова сферу.

8. Концепція людського розвитку ООН. Методика вимірювання індексу людського розвитку.

9. Населення як об'єкт наукового дослідження. Кількісні та якісні характеристики населення.

10. Трудовий потенціал суспільства, підприємства, працівника. Особливості формування, збереження, розвитку, реалізації та ефективного використання трудового потенціалу.

11. Продуктивність праці як показник економічного зростання. Класифікація та характеристика методів вимірювання продуктивності праці.

12. Цілі, методи планування підвищення продуктивності праці. Програми управління продуктивністю праці.

13. Резерви підвищення продуктивності й ефективності праці. Використання факторів і резервів підвищення продуктивності праці.

14. Заробітна плата як категорія ринкової економіки. Функції заробітної плати.

15. Форми і системи заробітної плати. Сучасна структура заробітної плати.

16. Колективні форми організації та оплати праці.

17. Зміст нормування праці. Наукове обґрунтування норм праці. Класифікація норм праці.

18. Наукова організація праці. Структура системи організації праці на підприємстві. Розподіл, спеціалізація та кооперація праці.
19. Робоче місце: поняття, види, оснащення. Атестація робочих місць.
20. Умови праці: зміст, види. Оптимізація умов праці.

«Ринок праці»

1. Ринок праці як система. Ринок праці у вузькому та широкому розумінні.
2. Особливості ринку праці, особливості товару на ринку праці.
3. Особливості визначення об'єкта ринку праці: ринок робочої сили; ринок трудових ресурсів; ринок робочих місць.
4. Підходи до диференціації ринку праці: класифікація і сегментація ринку праці.
5. Умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці.
6. Взаємодія попиту та пропозиції на ринку праці. «Хрест Маршала». Точка ринкової рівноваги на ринку праці.
7. Ринковий (економічний) механізм саморегулювання ринку праці.
8. Еластичний попит на працю. Нееластичний попит на працю.
9. Сутність та структура індивідуальної пропозиції на ринку праці.
10. Крива байдужості індивіда на ринку праці. Гранична норма заміщення трудового доходу на дозвілля. Бюджетне обмеження індивіда на ринку праці.
11. Ефект доходу та ефект заміщення в класичній теорії пропозиції часу. Крива індивідуальної пропозиції на ринку праці.
12. Модель інвестування індивідом в освіту (модель Дж. Мінсера). Ефективність інвестування в освіту.
13. Поняття сукупної пропозиції праці. Джерела сукупної пропозиції праці.
14. Крива сукупної пропозиції робочої сили. Фактори, що впливають на пропозицію праці.
15. Регулювання обсягу сукупної пропозиції праці. Методи зменшення припливу робочої сили на ринок праці. Методи стимулювання відтоку робочої сили з ринку праці.
16. Поняття індивідуального попиту на працю. Граничний продукт праці. Визначення оптимального рівня індивідуального попиту на конкурентному ринку праці.
17. Сукупний попит на ринку праці. Крива сукупного попиту на працю. Цінова еластичність попиту на працю.
18. Регулювання сукупного попиту на працю. Вплив інвестиційної та кредитно-грошової політики держави на ринок праці. Вплив податків на попит на працю.
19. Поняття зайнятості населення. Основні концепції зайнятості населення: продуктивна зайнятість, повна зайнятість, ефективна зайнятість, раціональна зайнятість, глобальна зайнятість.
20. Класифікація видів та форм зайнятості.
21. Регулювання ринку праці. Активна та пасивна політика на ринку праці.

22. Сутність безробіття. Класифікація та види безробіття. Рівень безробіття.
23. Вплив безробіття на стан національної економіки. Закон А. Оукена.
24. Сутність внутрішньофірмового ринку праці. Чинники, що обумовлюють рух персоналу на внутрішньофірмовому ринку праці.
25. Дисбаланс на внутрішньофірмовому ринку праці. Методи пристосування внутрішньофірмової пропозиції робочої сили до економічних змін на підприємстві.
26. Сутність міжнародного ринку праці. Міжнародна трудова міграція як рушійна сила формування міжнародного ринку праці. Світові центри тяжіння робочої сили.
27. Переваги і недоліки міжнародної трудової міграції для приймаючих країн і країн походження мігрантів.
28. Новітні тенденції розвитку міжнародного ринку праці.
29. Роль і місце міжнародних організацій у регулюванні світового ринку праці: МОП, МОМ та ін.
30. Напрямки інтеграції України у міжнародний ринок праці. Особливості включення України до системи міжнародних трудових ресурсних відносин.

3. Критерії оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів складання кваліфікаційного іспиту за спеціальністю здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Маріупольському державному університеті системою контролю знань (табл. 1):

Таблиця 1

Шкала оцінювання результатів складання кваліфікаційного екзамену за спеціальністю

<i>100-бальна шкала</i>	<i>ЄКТС</i>	<i>Національна шкала</i>	<i>Визначення</i>
90-100	A	Відмінно	Відмінна відповідь, виконання роботи (завдань) лише з незначною кількістю помилок
82-89	B	дуже добре	Добре виконання завдань, вище середнього рівня з кількома помилками
74-81	C	Добре	Загалом відповідь правильна, робота (виконані завдання) з певною кількістю грубих помилок
64-73	D	Задовільно	Задовільно – непогано виконані завдання, але з великою кількістю недоліків
60-63	E	задовільно	Достатньо – відповідь і робота (виконані завдання) задовольняють мінімальні критерії якості
менше 60	F	незадовільно	Незадовільна відповідь , виконані завдання не відповідають критеріям якості

Виконання всіх екзаменаційних завдань кваліфікаційного іспиту за спеціальністю є обов'язковим. Усі екзаменаційні завдання, зазначені в екзаменаційному білеті, є рівнозначними за їх внеском до загальної оцінки за екзамен. Підсумкова оцінка кваліфікаційного іспиту визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань.

Кожен екзаменаційний білет комплексного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю містить чотири питання. Відповіді під час кваліфікаційного екзамену оцінюються за 100-бальною системою (від 0 до 100 балів).

Бали за окремими завданнями розподіляються наступним чином:

Таблиця 2

Розподіл балів за окремими завданнями в структурі екзаменаційний білет комплексного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

I теоретичне питання	II теоретичне питання	III теоретичне питання	IV теоретичне питання	Сума
25 балів	25 балів	25 балів	25 балів	100 балів

Оцінювання відповіді на питання відбувається за наступними критеріями:

Таблиця 3

Розподіл балів за окреме завдання в екзаменаційному білеті комплексного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю

25-20 балів	теоретичне питання розкрито в повному обсязі, відповідь на питання викладено в логічній послідовності, зроблено правильні висновки
19-15 балів	теоретичне питання розкрито майже в повному обсязі, але матеріал викладено в недостатній логічній послідовності або зроблені неправильні висновки
14-10 балів	значна частина теоретичного питання не була висвітлена
9-0 балів	більша частина питання не була висвітлена або питання повністю не розкриті

Оцінки кваліфікаційного іспиту за спеціальністю виставляє кожен член комісії. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньої програми, виявлених при складанні кваліфікаційного іспиту за спеціальністю, а також про присудження здобувачам відповідного ступеня вищої освіти і присвоєння кваліфікації та видання випускникам документів про вищу освіту з відміткою «Відзнака» приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

Повторне складання (перескладання) кваліфікаційного іспиту за спеціальністю з метою підвищення оцінки не дозволяється.

4. Список рекомендованої літератури

Основна література:

1. Акулов М.Г., Драбаніч А.В., Євась Т.В. та ін. Економіка праці і соціально трудові відносини. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2021. 328 с.
2. Балановська Т. І., Михайліченко М. В., Троян А. В. Сучасні технології управління персоналом: навчальний посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 466 с.
3. Бородін Є.І. Соціальна політика: навчальний наочний посібник / Є.І. Бородін, Н.Г. Сорокіна; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Електрон. дані. Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 327 слайдів. URL: <https://mu.edu.ua/c/eoBD4>
4. Бріль М.С., Єрмоленко О.О. Макро- і мікроекономіка: методичні рекомендації до практичних завдань. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 48 с.
5. Бріль М.С., Кліменко О.М., Литвиненко А.В. Макро- та мікроекономіка: навч. пос. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 214 с.
6. Волкова О.В. Ринок праці: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2007. 624 с.
7. Глобальні трансформації трудових ресурсного забезпечення: міграційний дискурс : монографія / С.П. Калініна, С.П. Ланська, В.В. Подунай, В.В. Воскобойник ; за заг. ред. С. П. Калініної. Вінниця : ТВОРИ, 2025. 220 с. URL : <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/9373>
8. Дяків О.П., Островерхов В.М. Управління персоналом : навчально-методичний посібник. Видання друге, переробл. і доповнен. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 288 с.
9. Економіка праці : навчальний посібник / за заг. ред. Г. В. Назарової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с.
10. Економіка праці і соціально-трудова відносини: методичний посібник для проведення семінарських та практичних занять / Укл.: З.І. Кобеля, С.І. Тодорюк, Л.Д. Водянка, Н.В. Філіпчук. Чернівці: Рута, 2019. 80 с.
11. Економіка праці та соціально-трудова відносини: практикум. навч. посібник / за наук. ред. М. В. Семикіної. Кропивницький : Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 228 с.
12. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 412 с. URL: <https://mu.edu.ua/c/VwQp4>
13. Економічна теорія: навч. пос. Х.: Вид. Іванченка І.С., 2020. 230 с.
14. Економічна теорія: навч. посіб. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін.; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків: Право, 2019. 268 с.
15. Економічна теорія: навчальний посібник. Укл: М.І. Колосінська, С.І. Белей, С.В. Бойда. Чернівці: Чернівець. нац. унів-т., 2021. 200 с. URL: <https://mu.edu.ua/c/eoaRN>

16. Економічна теорія: підручник / за заг. ред. В.П. Якобчук. К.: Видавництво Ліра-К, 2020. 450 с. URL: <https://knushop.com.ua/image/catalog/lira20230617/pdf/12643.pdf>
17. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 9-те вид., перероблене і доповнене. К.: Знання, 2014. 710 с.
18. Калініна С.П., Булатова О.В., Кушнарєнко О.П., Савченко Е.О. Розвиток світового ринку праці в умовах глобалізації: трансформаційний дискурс. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора С. П. Калініної, д-ра екон. наук, професора О.В. Булатової. Вінниця: ТВОРИ. 2022 р. 221 с. URL: <http://repository.mdu.in.ua/jspui/handle/123456789/3572>
19. Колот А. М., Герасименко О. О., Герасименко Г. В. Економіка праці та соціально-трудова відносини у схемах і таблицях : [Навчальний посібник]: електронний ресурс. Київ : КНЕУ, 2017. 376 с. URL : https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36872/Epstv_2017.pdf?sequence=3&isAllowed=y
20. Колот А.М., Герасименко О.О. Праці XXI: філософія змін, виклики, вектори розвитку. Монографія. К.: КНЕУ імені Вадима Гетьмана. 2021. 487 с.
21. Мартин О. М. Економічна теорія (мікроекономіка, макроекономіка). Частина 1. Мікроекономіка: навчальний посібник. Львів: ЛДУ БЖД, 2024. 321 с. URL: <https://mu.edu.ua/c/4k7z4>
22. Ринок праці: Електронний посібник з дисципліни. Луцький національний технічний університет. Укладачі: І.В. Шубала, П.М. Косінський. 2024. URL: <https://mu.edu.ua/c/4Ow94>
23. Руженський М. М., Руженський М. М. Соціальний захист населення України : навчальний посібник. К.: Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2022. 548 с.
24. Соціальна політика : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Наталія Коляда, Ірина Карпич. Вид. 4-е доповн. та переробл. Умань : ВПЦ «Візаві», 2024. 192 с.
25. Ткачук В.А., Ланченко Є.О., Балан О.Д., Гаврилюк І.П. Економіка праці й соціально-трудова відносини: навч. посібник. Київ: НУБіП України, 2022. 616 с.
26. Трансформація соціально-трудова сфери в умовах цифровізації економіки: монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, Ю.С. Залознава, О.О. Хандій, Н.А. Азьмук, Я.В. Остафійчук, Л.Л. Шамілева, О.В. Панькова, І.М. Новак, А.Д. Шастун, О.Ю. Касперович, О.В. Іщенко, Я.Є. Красуліна, Л.П. Амелічева, В.В. Компанієць; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2022. 385 с.
27. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків. 2022. 376 с.
28. Удовицька Є.А., Павленко Т.В., Лободзинська Т.П. Ринок праці: практикум. Навч. посіб. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського. 2020. 68 с.
29. Управління персоналом : підручник / О. М. Шубалий та ін. 2-ге вид., перероб. і доп. Луцьк : ЛНТУ, 2023. 414 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/4354>

30. Червінська Л.П. Економіка праці: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури. 2021. 288 с.

31. Чернявська О.В. Ринок праці. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. Видавництво: Центр навчальної літератури (ЦУЛ). 2019. 522 с.

32. Шевченко В. С. Управління персоналом : конспект лекцій. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 121 с.

33. Шкробот М.В. Сучасні технології управління персоналом: навчальний посібник [Електронне мережне навчальне видання]. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 194 с.

34. Якобчук В. П., Богоявленська Ю.В., Тищенко С.В.. Історія економіки та економічної думки: [Навч. посіб.] / В.П. Якобчук, К.: «Центр учбової літератури», 2015. 476 с.

35. HR-менеджмент : навч. посіб. / І.М. Сочинська-Сибірцева, А.О. Доренська, Т.В. Тушевська ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 278 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/12269>

36. HR-менеджмент: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М. В. Шкробот, Л. Л. Ведута Електронні текстові дані (1 файл: 2,9Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 270 с. URL: <https://mu.edu.ua/c/4kw84>

37. Angela Baron and Michael Armsrong. Human Capital Management. Achieving Added Value Through People. Cogan Page. 2007. 225 p. URL : https://books.google.com/vc/books?id=9LhqfbzC_vYC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false

38. Armsrong M. Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice, Thirteenth edition. Ashford Colour Press Ltd. 2014. 406 p. URL : https://e-uczelnia.uek.krakow.pl/pluginfile.php/604792/mod_folder/content/0/Armstrongs%20Handbook%20of%20Human%20Resource%20Management%20Practice_1.pdf

39. Charles R. Greerhttps. Strategic Human Resource Management, Second Edition. Pearson Custom Publishing. 2003. 734 p.

40. Joanna O'Riordan. The Practice of Human Resource Management. An Foras Riaracháin Institute of Public Administration. 2017. 20 p. URL : https://www.ipa.ie/_fileUpload/Documents/THE_PRACTICE_OF_HRM.pdf

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Верховної ради України. URL : <https://www.rada.gov.ua/>

2. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL : <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/index>

3. Офіційний сайт Федерації профспілок України. URL : <http://www.fpsu.org.ua/>

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України. URL : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. URL : <http://www.jobs.ua/ukr/dkhr>
7. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Кодекс законів про працю України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>
10. Про зайнятість населення: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
11. Статут Міжнародної організації з міграції. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989_001#Text
12. Статут Міжнародної організації праці. URL : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/generi_cdocument/wcms_405835.pdf